

Hvordan tale med børn om lidelse og fortabelse?

➤ | Af Carsten Hjorth Pedersen, daglig leder af Kristent Pædagogisk Institut

Som kristne forældre, lærere, børneklub- eller lejrledere kender vi til at skulle formidle vanskeligt og skræmmende stof til børn. Det kan dreje sig om frelse og fortabelse. Det kan dreje sig om bibelske passager med vold og grusomhed. Eller det kan dreje sig om lidelsens problem eller tro/vantro. Hvad enten vi skal forkynde disse temaer, undervise i dem eller tale med børnene om dem, kan det være en stor udfordring.

Så hvordan gribe det an?

Det mørke og alvorlige hører livet til

Lad mig begynde med at slå fast, at der ikke går nogen vej udenom. Dette stof skal også formidles til børn – af to grunde:

- 1) Fordi selve livsvirkeligheden – som børn skal lære at leve i – rummer alvor, ondskab og vanskeligheder. Vi svigter derfor børnene, hvis vi prøver at snige os uden om det tunge og mørke, som de og vi møder.
- 2) Fordi Guds ord – som graver langt dybere end vores erfaring – fastholder såvel det glædelige som det smertelige, såvel det forståelige som det uforståelige, såvel Guds nåde som Guds vrede.

Vi må gå ind i dette felt, fordi vi vil tjene barnet, og fordi vi vil tjene Gud. Det betyder naturligvis ikke, at vi skal være dér hele tiden, eller at vi skal overpointere disse temaer. De skal have den plads, som vi skønner passende, idet vi lytter til Guds ord, vores egen livserfaring og børnene.

Det handler ikke om at slynge nogle sandheder i hovedet på barnet. Det drejer sig ikke om, at vi bare skal have sagt det, så vi har ryggen fri. Det skal formidles, fordi kristen forkyndelse, undervisning og vejledning er på *livets* side, selv når vi i kærlig og karsk realisme bringer disse temaer på bane, eller børnene gør det.

Det handler om at være sandheden tro i kærlighed. Også over for børn.

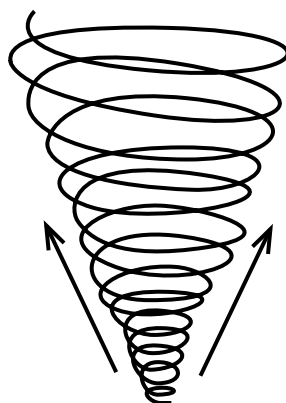
Forskel på små og store børn

Der er forskel på, om vi taler om små børn (2-6 år), store børn (10-14 år) eller dem derimellem. Jeg tror, det langt på vej er med kristendomsformidlingen, som det er med seksualundervisningen: Når børnene spørger og viser interesse for et emne, er tiden kommet til, at vi kan og bør tale med dem om det. Sådan som vi ikke skal fremtvinge spørgsmål på det seksuelle felt, før børnene er modne til det, skal vi ikke fremtvinge spørgsmål på det åndelige felt, før børnene er modne til det.

Men det betyder *ikke*, at vi kan læne os tilbage og bare vente på, at børnene tager initiativ. Også på det seksuelle felt er der jo tale om en skønsomhed, som gør, at vi også intervenserer, når vi ud fra vores kendskab til barnet tror, at tiden er moden.

Vi skal ikke sige noget usandt til børn i et misforstået forsøg på at skåne dem – fx: "mor skal ikke dø" – men derimod give dem den del af sandheden, som de er modne til at høre om. Skridt for skridt skal børnene kunne vokse i sandheden, så den uddybes og får flere facetter og større dybde.

Ideelt set kan det illustreres med en opadgående spiral, hvor vi som formidlere har det primære ansvar for, at barnet møder det samme stof igen og igen og får uddybet kundskab og indsigt:

Efter Guds vilje *udvikles* vi som mennesker, både fysisk, psykisk og åndeligt. Han skabte os ikke "fiks og færdige", så forkyndelse for børn blot er at sige det samme, som vi siger til voksne, men med lidt enklere ord. Selv Guds egen fuldkomne søn gennemgik en udvikling, hvor han trin for trin voksede frem til mands modenhed.

På den anden side findes der ikke en særlig børneversion af Guds ord, hvor det mørke, vanskelige og alvorlige er sorteret fra. Selv den dybe glæde og alvor i frelse og fortabelse, som den 15-årige kan have forholdsvis dyb indsigt i, skal – ideelt set – være forberedt gennem det, som den 15-årige lærte om temaet 10 år tidligere.

Vores svar på børnenes åndelige spørgsmål skal også have en sådan karakter, at de øger barnet nysgerrighed frem for at lukke den ned.

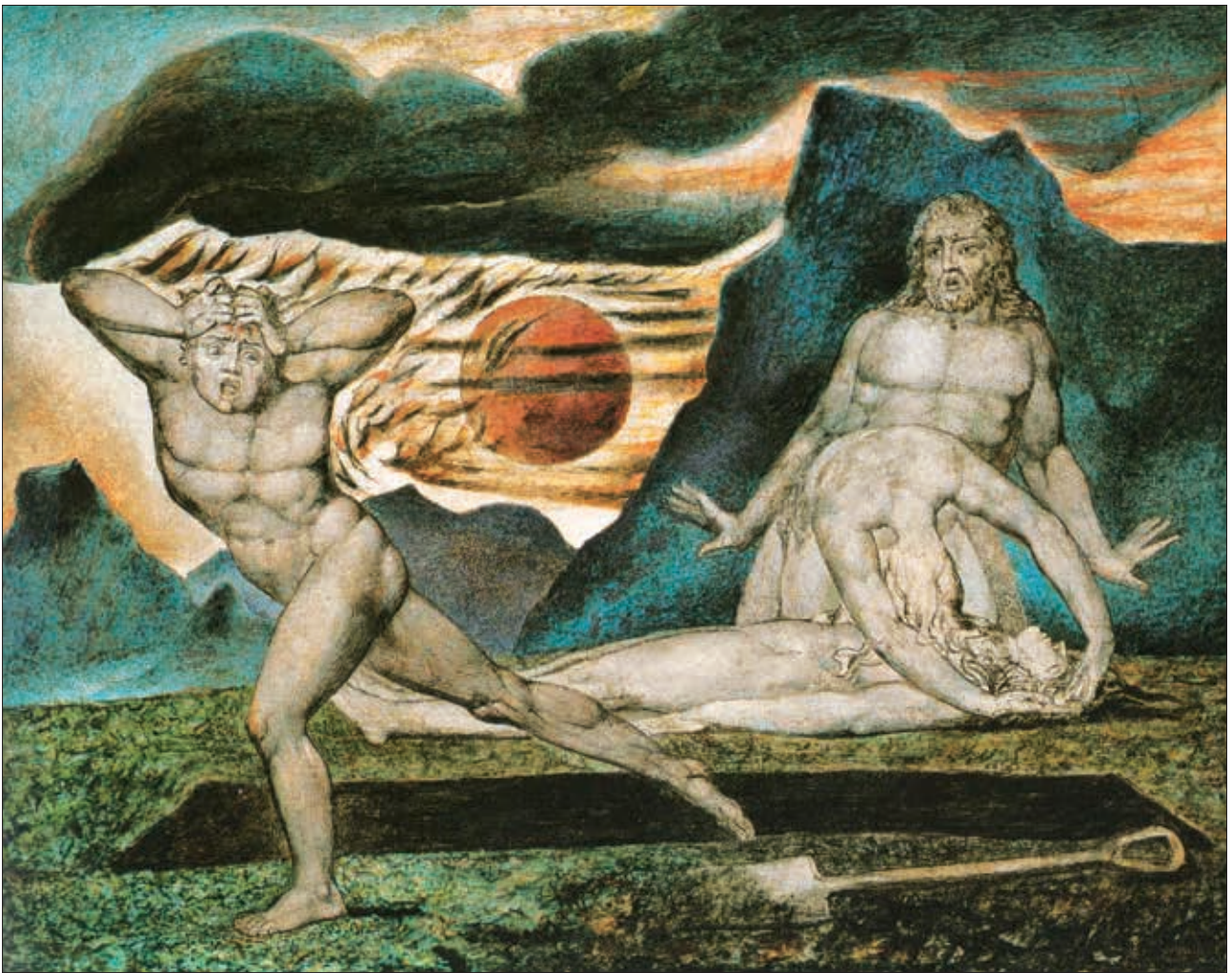
Kendskab til børn, omsorg for det enkelte barn, veludviklet empati og indsigt i Guds ord er de vigtigste egenskaber for at kunne navigere på den vej.

Lad os tage nogle eksempler:

Vold og grusomhed i Bibelen

Bibelen lægger ikke fingre imellem. Den rummer mange skildringer med vold og grusomheder. Tænk på Saul, der krævede 200 filisterforhuder i brudepris fra David (1 Sam 18). (Jeg gætter på, at de 200 filistre ikke frivilligt gav afkald på deres forhuder!) Eller tænk på de mange blodige krige, som står beskrevet i GT. For slet ikke at nævne Jesu grusomme korsfæstelse.

Vi skal på ingen måde svælge i disse bibelske beretninger; men vi skal heller ikke fortie dem. For øvrigt kan flere af de voldsomme beretninger – brugt med skønsomhed og visdom – være appellerende for drengene, så vores kristne formidling ikke går op i søde pige-historier om godhed, harmoni og reparation af brudte relationer.

Bibelen lægger ikke fingre imellem. Den rummer mange skildringer med vold og grusomheder. (William Blake: Adam og Eva finder Abels lig)

Nuvel, jeg forstår heller ikke, at 42 drenge skulle dræbes af bjørne, fordi de drillede Elisa (2 Kong 2). Men så må jeg være ærlig og sige til børnene, at jeg heller ikke forstår det, og jeg må stå på børnenes side og så at sige være deres advokat over for teksten og måske i bøn til Gud – mens børnene hører på det – give udtryk for, at jeg ikke forstår dette og hint i Bibelen!

Skridt for skridt skal børnene også føres ind i den tanke, at de mange voldsomme og grufulde krige samtidig er *billeder* på den åndelige kamp, vi skal kæmpe imod tilværelsens onde magter.

Sygdom, smerte og død

Jeg tror, der er voldt megen skade på børns trosliv ved at tale forsimplet og "overåndeligt" om lidelse, sygdom og død. Tidligere sognepræst Gurli Vibe Jensen har fx fortalt, at hun i søndagskolen hørte om, at Guds engle altid passer på os, så der ikke hænder os noget ondt. Men kort tid efter ople-

vede hun, at en legekammerat blev kørt ned af en bil. Derefter ville hun ikke længere i søndagskole, for hun kunne jo ikke regne med det, de sagde om Gud.

Det er uhyre vigtigt, at vi taler realistisk og livsnært om lidelse, sygdom og død med børn. Naturligvis på deres niveau og med deres eksempler. Børn skal på den ene side opmuntres til at bede til Gud om alt; men de må også tidligt introduceres for den virkelighed, at Gud kan finde på at svare nej på vores bønner, og at vi bare ikke forstår, at han tillader dette og hint.

Vi skal altså ikke konstruere en særlig sukker-udgave af kristentroen, som ikke senere kan udvides til at rumme de mange lidelsesfyldte aspekter, som denne tilværelse også rummer.

Som voksne skal vi kunne opsøge barnets frustrationer og spørgsmål i forhold til Gud og troen. Vi skal nogle gange give deres reaktion mund og mæle over for Gud, fx når vi beder til ham. Til en vis grad går det også an at

give børn et lille kig ind i vores egen kamp med lidelser og smerter.

Men vi skal også vove at lægge røst til Guds tale til barnet, fx ved at fortælle nogle af de bibelske og kirkehistoriske beretninger om mennesker, der mødte lidelse og død, så børnene kan spejle sig i disse beretninger.

Og vi skal især forkynde Kristus for børnene – han, der har været dybere nede og længere ude end nogen af os. Af kærlighed til os.

"Et godt råd lyder, at vi må fortælle børn så meget om livets sammensathed, at de kan indpasse stadig nye livserfaringer i det samlede billede af troen – men ikke så meget, at vi tager livsmodet fra dem. Vi har dog ikke altid mulighed for at vælge, hvornår barnets skal konfronteres med store vanskelige forhold. Hvis barnet oplever alvorlig sygdom, kriser, ondskab, ulykker eller død, så må vi hjælpe dem i deres smerte – midt i vores egen smerte over, at de så tidligt skulle møde så mørke sider af livet." (Bir- »»

FOTO: SXC.HU

»» gitte Kjær: *Giv børnene det bedste*, side 105, LogosMedia 2007)

Frelese og fortabelse

Når vi taler til eller med børn om fortabelsen, skal vi altid *samtidig* tale om frelsen. De to ting hænger nemlig uløseligt sammen. Ikke frelsen alene. Ikke fortabelsen alene. Men de to holdt sammen i en spændingsfyldt helhed. Sådan, at talen om fortabelsen altid er koblet sammen med talen om det kristne håb. Det skal vi gøre, fordi frelse og fortabelse er en væsentlig del af virkeligheden og af Guds åbenbaring.

Også her svigter vi børn, hvis vi går uden om dette tema. Det kaster desuden en sund alvor ind i livet. Det skaber en uhyre vigtig horisont i en tid, hvor medier, reklamer og talrige andre stemmer foregiver, at vi kun lever på denne side af døden – eller at det er lyserødt for alle efter døden.

Men her som så mange andre steder er det vigtigste ikke vores ord, men at børnene møder voksne, der selv lever med evighedshorisont. Når det kan være så svært for os at tale om evig frelse og fortabelse til børnene, skyldes det måske, at vi som voksne er flove over det eller har fortrængt det!?

Når vi skal tale sandt og godt med børnene om frelse og fortabelse, er det særlig vigtigt at være i god kontakt med børnene, så vi fornemmer hvor meget, vi skal sige til denne aldersgruppe. Også små børn skal møde temaet – eller de bringer det selv på banen – men jo ældre børnene bliver, desto dybere kan vi tale om det.

I den forbindelse er det vigtigt at vide, at talen om den dobbelte udgang ofte aktiverer en dybtliggende separationsangst hos især små børn, dvs. angsten for at blive adskilt fra far og mor. Det gælder især børn fra ikke-kirkelige hjem. De resonerer hurtigt, at hvis jeg tror på Gud, mens far og mor ikke gør det, så skal vi adskilles i evigheden. Og det er meget skræmmende.

Det forhold lukker ikke munden på den gode børneformidler, men det giver ham eller hende visdom til at komme ind på dette store tema med både tydelige og gode ord – båret af trøsten i det kristne håb – og til at rumme, opsuge og respondere på barnets angst.

I den forbindelse er det også vigtigt at lære børnene, at vi ikke er i stand til at bedømme andres hjerteforhold til Gud. Nogle af dem, som vi tror er kristne, er det alligevel ikke, og nogle

af dem, der ikke ser kristne ud, kan godt være det alligevel.

Endelig er det oplagt at gå bønnens vej sammen med børnene, så vi beder for dem, som (så vidt vi kan se) ikke er Guds børn. Og vi skal lære børnene, at vi ikke kan tvinge nogen til at komme til tro ved at bede for dem. Gud gør derimod en *særlig* indsats over for dem, vi beder for.

Mød barnet med en moden tro

Nogle voksne er gået i stå i deres trosudvikling. Deres tro kan ikke rumme det gådefulde eller "skæve". Deres tro er låst fast i barnlige mønstre og fir-kantede skabeloner. Det er naturligvis et problem for disse voksne, men i næste omgang bliver det også et problem for de børn, som de formidler den kristne tro til. For vi kommer uvægerligt til at formidle det billede af Gud og troen, som vi selv lever i; ikke det, vi teoretisk set holder fast ved. Vi kan fx fejlagtigt have et alt for lyst eller alt for mørkt billede af Gud.

Det er vigtigt for de børn, du har med at gøre, at du selv har en moden tro. At troen er moden vil ikke sige, at den er stærk og brillant. Det betyder derimod, at du gennem vedvarende omgang med Gud i ordet og bønner, trænger dybere ind i den uendeligt store hemmelighed, som evangeliet er. Den betyder også, at du lever i en sund spænding mellem lys og mørke i menneske- og kristenlivet.

Det betyder også, at du er ærlig over for Gud, dig selv og andre mennesker, så du lader dine egne erfaringer udfordre din tro og dit billede af Gud og mennesker. Det handler om at leve med krop, sjæl og ånd i de dejlige og svære relationer, vilkår og situationer, som livet er fuldt af. ✨

(En kortere version af denne artikel er bragt i *Liv i troen*.)